

Michał Machał

Sprawa beatyfikacji ks. Roberta Spiske : aktualność i stan zaawansowania

Wrocławski Przegląd Teologiczny 2/1, 83-100

1994

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. MICHAŁ MACHAŁ

SPRAWA BEATYFIKACJI KS. ROBERTA SPISKE. AKTUALNOŚĆ I STAN ZAAWANSOWANIA

Mija już rok od uroczystej inauguracji procesu beatyfikacyjnego księdza Roberta Spiske jako wrocławskiego kapłana i założyciela Instytutu Sióstr św. Jadwigi, która miała miejsce 5 marca 1993 r. Warto też może dodać, iż wydarzenie to nastąpiło w roku wielkiego Jubileuszu 750-lecia śmierci św. Jadwigi z Trzebnicy, wielkiej patronki Śląska i patronki dobroczynnego dzieła zapoczątkowanego przez księdza Roberta Spiske poprzez powołanie do życia Zgromadzenia Sióstr Jadwiżanek. Nadarza się więc właściwa okazja, aby spojrzeć na tę inaugurację z pewnym dystansem, a zarazem poczuciem rzetelnej odpowiedzialności za to, czym ona jest w bliskiej już perspektywie jubileuszu tysiąclecia Kościoła wrocławskiego, jako owoc wiary i życia tego Kościoła, a także jako jego szczególne zadanie¹.

Sobór Watykański II w *Konstytucji Dogmatycznej o Kościele* mówi o powszechnym powołaniu do świętości². Zagadnienie to jest ciągle aktualne w życiu Kościoła, gdyż obowiązkiem każdego ochrzczonego, dziecka Bożego, wynikającym z jego powołania i godności, jest dążenie do świętości³. Nie wszystkie jednak osoby prowadzące życie święte, zostają przez Kościół beatyfikowane czy kanonizowane. Dostępują tego aktu jedynie ci, którzy są proponowani jako modele do naśladowania w osiągnięciu i realizacji świętości⁴.

Na interesującą nas sprawę beatyfikacji ks. Roberta Spiske oraz jej aktualność i stan zaawansowania proponuje się spojrzeć poprzez uwzględ-

¹ Zob. *Kościół wrocławski na progu tysiąclecia. Wywiad z Księdzem Kardynałem H. Gulbinowiczem przeprowadzony przez Piotra Niteckiego*, „Nowe Życie”, 1993, nr 4, s. 12.

² KK nr 42.

³ W. P a d a c z, *Świętość kanoniczna w świetle Konstytucji o Kościele*, „Homo Dei”, 36(1967) 113.

⁴ KK nr 50.

nienie następujących zagadnień: 1) podstawy prawne postępowania kanonizacyjnego; 2) przebieg tego postępowania zarówno w diecezji jak i w Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych; 3) najistotniejsza jego materia: chronologia życia, istota świętości, charyzmat Założyciela; 4) rola biegłych historyków i teologów oraz 5) aktualność i trudności w sprawie.

1. PODSTAWY PRAWNE

Zapewniają je następujące dokumenty Stolicy Apostolskiej: z wcześniejszych – motu proprio Piusa XI z 6 II 1930 r. *Già da qualche tempo*, które po raz pierwszy uregulowało procedurę w sprawach dawnych, zwanych historycznymi⁵ oraz *Normae servandae in construendis processibus ordinariis super causis historicis* z 4 I 1939 r. wydane przez Kongregację Obrzędów, które regulowały całość postępowania w sprawach dawnych na terenie diecezji⁶. Te akty prawne, o ile nie są przeciwne nowemu prawu, mają nadal służyć jako prawo uzupełniające nowe normy⁷.

Z najnowszych uregulowań prawnych istotne znaczenie ma Konstytucja Apostolska *Divinus Perfectionis Magister*⁸ oraz *Normy Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych, które należy zachować przy przeprowadzaniu dochodzenia przez biskupów w sprawach kanonizacyjnych*⁹. Należy tu również uwzględnić *Dekret generalny Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych na temat spraw Sług Bożych, które są aktualnie rozpatrywane w Kongregacji*¹⁰ oraz tzw. *Regolamento*, które jest dokumentem pozostającym do użytku wewnętrznego Kongregacji¹¹.

Powyższe dokumenty stanowią pewną zwartą całość i dlatego wymagają one integralnego stosowania. Oznacza to, że trzeba dostrzegać istniejące między nimi związki i zależności, a także dążenia do osiągnięcia jednego i najważniejszego wspólnego celu, jakim w myśl prawodawcy jest: „...aby wyjść

⁵ AAS 22(1930) 87 n.

⁶ AAS 31(1939) 174 n.

⁷ Konstytucja Apostolska *Divinus Perfectionis Magister* z 25 I 1983 r. w nr 17 znosi tylko przeciwne normy starego prawa, czyli normy sprzeczne z postanowieniami Konstytucji Jana Pawła II.

⁸ Joannes Paulus II, *Constitutio apostolica „Divinus Perfectionis Magister”, 25 iul. 1983. Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Novae leges pro Causis Sanctorum*, Typis Polyglottis Vaticanis 1983, s. 3-9.

⁹ *Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum, Normae servandae in inquisitionibus ab Episcopis faciendis in causis sanctorum* (7 II 1983), AAS 75(1983) 396-404. Oba dokumenty w tłumaczeniu J. R. Bara oraz H. Misztala na język polski znajdują się w: H. M i s z t a l, *Biegli w postępowaniu kanonizacyjnym*, Lublin 1985, s. 219-237.

¹⁰ M i s z t a l, *Biegli w postępowaniu*, s. 238-239.

¹¹ Tamże, s. 239-255.

naprzeciw wymaganiom uczonych i zaradzić pragnieniom Braci Naszych w Biskupstwie, którzy domagali się większej szybkości postępowania przy równoczesnym zachowaniu solidności dochodzenia w sprawach tak ważnych”¹².

2. PRZEBIEG POSTĘPOWANIA

Prawodawstwo Jana Pawła II reguluje w całości przebieg procesu¹³. Przede wszystkim przygotowanie spraw i formalne ich zapoczątkowanie zostało z natury samego prawa zlecone biskupom. Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych otrzymała nową strukturę, tak aby mogła spełniać swoje zadania uwzględniając wymagania uczonych. Zmianie uległa również funkcja promotora wiary. W rezultacie, prowadzenie spraw zostało znacznie uproszczone, a dowartościowany został także bardzo istotny we wszystkich, a więc nie tylko w dawnych sprawach, element dokumentacji historycznej¹⁴.

W rezultacie tej reformy, wyłonił się trójfazowy kształt postępowania kanonizacyjnego, w którym pierwsza jego faza znajduje się w gestii biskupa diecezjalnego i obejmuje czynności związane z przygotowaniem procesu. Dwie fazy następne: studiowanie i rozstrzyganie (sądzenie) odbywają się na szczeblu Kongregacji¹⁵.

A. Na terenie diecezji

Jedną z pierwszych kwestii wymagających wyjaśnienia, zgodnie z postulatem prawodawcy, jest sprawa powoda. Do niego bowiem należy prowadzenie sprawy kanonizacyjnej na mocy mandatu udzielonego mu przez władzę kościelną. Może nim być indywidualny członek ludu Bożego lub grupa wiernych¹⁶, np. diecezja, zgromadzenie zakonne. Ustalenie tego już na samym początku procesu jest tak istotne, gdyż to właśnie powód prowadzi sprawę przez swego pełnomocnika, którym jest prawnie ustanowiony postulator¹⁷.

¹² *Divinus Perfectionis Magister* (DPM), Wstęp.

¹³ L. P o r s i, *Causae di canonizzazione e procedura nella Const. Apost. „Divinus Perfectionis Magister”*: *Considerazioni e valutazioni*, w: „Monitor Ecclesiasticus” 110(1985).

¹⁴ Zob. A. P e t t i, *Odnowa prawodawstwa w procedurze spraw świętych*, w: *Kościół i Prawo*, Lublin 1985, t. IV, s. 229-230. Skalę i rodzaj dokonanych zmian w zakresie przygotowania i wszczęcia postępowania kanonizacyjnego zob. H. M i s z t a l, *Drogi rozwoju postępowania kanonizacyjnego*, „Częstochowskie Studia Teologiczne”, 11(1983) 228-234.

¹⁵ P e t t i, *Odnowa prawodawstwa*, s. 232-233.

¹⁶ *Normy*, nr 1, a; por. H. M i s z t a l, *Komentarz do konstytucji apostolskiej „Divinus Perfectionis Magister”*, Lublin 1987, s. 93.

¹⁷ *Normy*, nr 1b, 2a; zob. Wzór pisma udzielającego pełnomocnictwa postulatorowi (mianowanie postulatora), w: M i s z t a l, *Komentarz do konstytucji apostolskiej*, s. 165-166.

Na mocy uzyskanego pełnomocnictwa, do obowiązków postulatora przede wszystkim należy: przeprowadzenie poszukiwań dotyczących życia sługi Bożego, a także w odniesieniu do opinii świętości oraz o ważności sprawy dla życia Kościoła. Postulator ma o tym wszystkim poinformować kompetentnego biskupa¹⁸. Jest nim biskup, na którego terytorium sługa Boży zmarł, lub też za którym przemawiają szczególne okoliczności zaaprobowane przez Kongregację.

Postulator, który w oparciu o zgromadzony materiał pragnie rozpocząć sprawę kanonizacyjną, powinien przedłożyć w imieniu powoda odpowiednią prośbę kompetentnemu biskupowi, tzw. *supplex libellus*. Do prośby tej musi być dołączony życiorys sługi Bożego mający wartość historyczną lub przynajmniej dokładna relacja sporządzona chronologicznie o życiu i działalności sługi Bożego, o jego cnotach, opinii świętości i znakach cudownych, bez pomijania tego, co byłoby sprawie przeciwne lub wydawałoby się jej nie sprzyjające oraz wszystkie wydane drukiem pisma sługi Bożego w autentycznym egzemplarzu¹⁹.

Po otrzymaniu powyższej prośby, biskup powinien zasięgnąć opinii przynajmniej regionalnej Konferencji Episkopatu, czy słuszne jest rozpoczęcie sprawy. Powinien także ogłosić prośbę postulatora w swojej diecezji, a jeśli uzna za stosowne, to także – za zgodą właściwych biskupów – w innych diecezjach, i zachęcić wiernych, aby mu dostarczyli wiadomości dotyczące sprawy, jeśli takie posiadają²⁰. Gdyby napływające informacje rodziły jakieś przeszkody dla sprawy, to biskup powiadamia o nich postulatora, aby je usunął. Jeśli przeszkoda nie została usunięta i dlatego biskup orzekł, że sprawa nie powinna być dopuszczona do wszczęcia postępowania, powinien o tym powiadomić postulatora i uzasadnić racje swojej decyzji²¹.

W wypadku decyzji pozytywnej, biskup zwraca się do dwóch cenzorów teologów o opinię dotyczącą pism ogłoszonych drukiem przez sługę Bożego, oczywiście o ile takie istnieją. Ich zadaniem jest stwierdzenie, czy w pismach tych nie znajduje się coś, co byłoby przeciwne wierze lub dobrym obyczajom²². Jeżeli badanie wypadnie pozytywnie, biskup winien zlecić zebranie wszystkich, jeszcze nie wydanych pism sługi Bożego oraz wszystkich

¹⁸ *Normy*, nr 3, b; por. DPM nr 2, 1.

¹⁹ *Normy*, nr 8, nr 10, 1° i 2°; zob. Wzór pisma zawierającego prośbę postulatora, w: M i s z t a l, *Komentarz do konstytucji apostolskiej*, s. 166.

²⁰ *Normy*, nr 11, a, b; zob. M i s z t a l, *Komentarz do konstytucji apostolskiej*, s. 114-116.

²¹ *Normy*, nr 12, a, b.

²² *Normy*, nr 13; por. DPM nr 2, 2°; M i s z t a l, *Komentarz do konstytucji apostolskiej*, s. 116-118. Przebieg kolejnych czynności procesowych na szczeblu diecezjalnym w sprawach dawnych – zob. W. S c h u l z, *Das neue Selig- u. Heiligsprechungsverfahren*, Paderborn 1986, s. 93-98; R. R o d r i g o, *Manual para instruir los procesos de canonizacion*, Roma 1987, s. 16.

dokumentów historycznych, tak rękopiśmiennych, jak i drukowanych, dotyczących sprawy. Zadanie to winno być powierzone specjalistom biegłym w naukach historycznych i archiwistyce. Po jego wypełnieniu biegli mają przekazać biskupowi, wraz z zebranymi pismami, także dokładną i oddzielną relację. Winni w niej zreferować dokładnie przebieg swoich czynności oraz wyrazić stwierdzenie, iż wiernie wypełnili powierzone sobie zadanie. Wraz z tą relacją mają oni przedstawić wykaz zebranych pism i dokumentów oraz wydać opinię o ich autentyczności i wiarygodności, a także na temat osobowości sługi Bożego, jaka zarysowuje się na tle zgromadzonych pism i dokumentów²³.

Po otrzymaniu relacji, biskup przekazuje całokształt zebranego dotychczas materiału promotorowi sprawiedliwości lub innemu biegłemu, aby ułożył odpowiednie pytania. W tym stadium procesu istnieje też obowiązek zwrócenia się biskupa do Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych z informacją zawierającą krótką wiadomość na temat życia sługi Bożego i doniosłości sprawy dla Kościoła lokalnego. Celem tego wymogu jest upewnienie się, czy ze strony Stolicy Apostolskiej nie istnieją jakieś przeszkody w prowadzeniu procesu²⁴.

Po uzyskaniu tych wszystkich danych biskup diecezjalny podejmuje decyzję o rozpoczęciu procesu (dawne *introductio causae*). Wtedy dopiero, czyli po wprowadzeniu sprawy, tj. po ukonstytuowaniu się trybunału i oficjalnym rozpoczęciu sprawy, kandydat do kanonizacji może być nazywany, także w dokumentach urzędowych „sługą Bożym”. Nie przysługuje mu jednak jakikolwiek kult publiczny, a Normy Kongregacji z 1983 r. zabraniają celebrowania nabożeństw w kościele i wygłaszania mów panegirycznych ku czci sługi Bożego, ażeby nie wprowadzać wiernych w błąd²⁵.

Następuje teraz etap przesłuchiwanie świadków, który w zakresie sprawy historycznej (czyli dawnej), obejmuje zeznania biegłych biorących udział w badaniu pism drukowanych oraz zbieranie pozostałej dokumentacji procesowej. W wypadku istnienia jeszcze świadków *ex auditu*, również i oni winni zostać objęci tą fazą postępowania. Z uzasadnionych racji, np. zdobycia powyższych zeznań przed możliwą śmiercią świadków, zeznania te mogą zostać zebrane już we wcześniejszej fazie procesu, zanim zostanie ukończony zbieranie dokumentów. Przesłuchania świadków wprowadzonych przez postulatora, a także z urzędu, winien dokonywać biskup lub jego delegat

²³ Normy, nr 14, a, b, c; por. DPM nr 2, 3°; M i s z t a l, *Biegli w postępowaniu*, s. 95-101.

²⁴ Normy, nr 15, a, b, c. W sprawie kontaktów z Kongregacją w trakcie postępowania diecezjalnego zob. DPM nn. 3 i 4,1. Wzór pisma do Stolicy Apostolskiej w: M i s z t a l, *Komentarz do konstytucji apostolskiej*, s. 166-167.

²⁵ R. R o d r i g o, *Manuale per istruire i processi di canonizzazione*, Roma 1991, s. 62.

w obecności notariusza, a także promotora sprawiedliwości. W razie nieobecności podczas przesłuchań tego ostatniego, ma on zapoznać się z gotowymi już zeznaniami, aby poczynić uwagi i wnioski, które uzna za stosowne²⁶. Od świadków wymaga się gwarancji wiarygodności, a także tego, by nie były to osoby wykluczone przez prawo do składania zeznań, jak np. w przypadku postulatora²⁷. Przesłuchanie winno się odbywać wedle przygotowanych już wcześniej przez promotora sprawiedliwości pytań, ale wskazane jest również postawienie innych koniecznych lub potrzebnych pytań w celu lepszego wyjaśnienia tego, co świadkowie wcześniej zeznali, lub też pełniejszego rozwiązania i wyjaśnienia trudności, jakie się zrodziły w trakcie trwania procesu²⁸.

Na tym etapie trwania procesu należy dołożyć wszelkich starań, by: 1°. świadkowie w swych zeznaniach potwierdzonych przysięgą, wszystko to, co zeznają, opierali na wiedzy własnej, gdyż inaczej świadectwo ich staje się bezwartościowe²⁹; 2°. zeznania w jakikolwiek sposób złożone przez świadków, także w formie pisemnych oświadczeń, były zawsze autentykowane podpisem biskupa lub delegata oraz ich pieczęcią lub przynajmniej notariusza, czy innego publicznego urzędnika³⁰; 3°. nic nie opuścić w zbieraniu środków dowodowych, zwłaszcza dokumentów, które w jakikolwiek sposób należą do sprawy, gdyż od tego zależy w dużej mierze pomyślny przebieg prowadzonego dochodzenia³¹. Jeżeli dochodzenie dotyczące dokumentów lub zeznań wymaga zwrócenia się do innej diecezji, wtedy biskup lub jego delegat przesyła odpowiednie pismo do kompetentnego biskupa z prośbą o wykonanie odpowiednich czynności i przesłanie ich odpisu w celu włączenia do akt sprawy³².

Z zebranych w ten sposób całokształtem materiału procesowego, wraz z wszystkimi aktami i dokumentami, powinien się zapoznać raz jeszcze promotor sprawiedliwości, aby – jeśli to uzna za konieczne – poprosić o ich dalsze uzupełnienie³³. Także postulator sprawy powinien mieć możliwość

²⁶ *Normy*, nr 16, a, b; 17; 21, a, b; por. DPM nr 2, 4°; M i s z t a l, *Komentarz do konstytucji apostolskiej*, s. 120-126.

²⁷ Zob. *Normy*, nr 17; 20, 1°, 2° i 3°.

²⁸ *Normy*, nr 16, c. Projekt pytań promotora sprawiedliwości do procesu na temat życia i cnót w szczególności oraz cudów w ogólności – zob. M i s z t a l, *Komentarz do konstytucji apostolskiej*, s. 167-177.

²⁹ *Normy*, nr 23.

³⁰ *Normy*, nr 25, a, b; por. nr 24.

³¹ *Normy*, nr 27, a.

³² *Normy*, nr 26, a, b. Wzór pisma rogatoryjnego zob. M i s z t a l, *Komentarz do konstytucji apostolskiej*, s. 186-187; por. tamże, s. 126-127.

³³ *Normy*, nr 27, b.

całościowego przeglądu akt, aby w razie potrzeby mógł uzupełnić środki dowodowe, przez nowe dokumenty, czy ewentualnie nowych świadków³⁴.

Przed ostatecznym zamknięciem dochodzenia na szczeblu diecezjalnym, biskup lub jego delegat mają starannie zwizytować grób sługi Bożego, mieszkanie, w którym on żył i zmarł oraz – gdyby istniały – także inne miejsca, w których mogłyby być umieszczone jakieś znaki kultu ku jego czci. Po tej swoistej „wizji lokalnej”, ma obowiązek sporządzenia specjalnej deklaracji na temat zachowania dekretów Urbana VIII, w odniesieniu do braku kultu. Ze wszystkich tych czynności winna być sporządzona relacja i załączona do akt sprawy³⁵. Jest to praktycznie ostatnia czynność ściśle procesowa, po której następuje już tylko przygotowanie akt postępowania kanonizacyjnego na terenie diecezji, do przesłania ich w gestię Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych.

Przygotowanie to obejmuje sporządzenie tzw. transumtu, czyli wiernej kopii kompletu oryginalnych akt sprawy w dwóch egzemplarzach. Istnieje również możliwość sporządzenia transumtu już podczas trwania dochodzenia. Należy zwrócić uwagę, by transumt został sporządzony w językach dopuszczonych w Kongregacji. Aktualnie dopuszczonymi językami w Kongregacji są: łacina, włoski, francuski, hiszpański i angielski. Akta zredagowane w innym języku należy przetłumaczyć na jeden z nich. W tym celu wyznacza się odpowiedniego tłumacza i rewizora tłumaczenia³⁶. Po sporządzeniu transumtu, odbywa się jego porównywanie z oryginałem. Dokonuje się tego w ramach tzw. sesji porównawczych. Obowiązkiem notariusza jest podpisywanie poszczególnych akt sprawy przynajmniej inicjałami oraz opatrzenie ich swoją pieczęcią. Oryginał akt odpowiednio zamknięty i opieczętowany przechowywany jest w Archiwum Kurii, natomiast transumt dochodzenia wraz z załączonymi dokumentami w dwóch egzemplarzach i ewentualnym egzemplarzem ksiąg sługi Bożego ma zostać bezpieczną drogą przesłany do Kongregacji³⁷. Zwykle doręczycielem tym jest sam postulator sprawy³⁸.

Obok postępowania beatyfikacyjnego w sprawie historycznej w odniesieniu do cnót lub męczeństwa na szczeblu diecezjalnym, niezbędne jest również podjęcie odrębnego dochodzenia na temat cudów³⁹. Dochodzenie takie może zostać wszczęte przez kompetentnego biskupa, na prośbę postulatora sprawy,

³⁴ *Normy*, nr 27, c.

³⁵ *Normy*, nr 28, a, b; zob. M i s z t a l, *Komentarz do konstytucji apostolskiej*, s. 128-130.

³⁶ *Normy*, nr 29, a, b; 31, b.

³⁷ *Normy*, nr 30, a, b; 31, a; zob. M i s z t a l, *Komentarz do konstytucji apostolskiej*, s. 130-132.

³⁸ Sposób przygotowania kompletu dokumentacji do wysyłki zob. *Postulatorum Vademecum*, s. 34-37.

³⁹ *Normy*, nr 32.

do której dołączona jest krótka, ale rzetelna informacja na temat faktu przyjmowanego za cudowny oraz istniejąca dokumentacja. Dalszy tok postępowania prowadzony jest w sposób analogiczny do dochodzenia na temat cnót lub męczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki roli biegłych⁴⁰.

Sprawa, o którą chodzi, jest klasycznym przykładem sprawy dawnej, czyli historycznej. Stąd też wszystkie czynności procesowe, jakie mogą być względem niej podejmowane, muszą spełniać kryteria procedury przewidzianej dla spraw historycznych, „non cultu”.

B. W Kongregacji

Według Konstytucji Apostolskiej *Divinus Perfectionis Magister* Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych jest organem administracji kościelnej, który wedle postanowienia prawodawcy, z urzędu „zajmuje się wszystkim, co się odnosi do kanonizacji sług Bożych, służąc w ten sposób radą i instrukcjami w prowadzeniu spraw, dogłębnie je studiując lub wreszcie wydając swe orzeczenia”⁴¹. W jej też gestii znajduje się wszystko, co dotyczy autentyczności i przechowywania relikwii. Przez tak szerokie kompetencje prawodawca uczynił ten organ Kościoła centralnym odniesieniem dla wszelkich zagadnień związanych z postępowaniem kanonizacyjnym. Wraz z tak szeroką kompetencją rzeczową idzie również kompetencja podmiotowa, gdyż obejmuje ona nie tylko Kościół łaciński, ale również katolickie Kościoły wschodnie⁴².

Jej strukturę i sposób działania precyzują ściśle dokumenty obowiązujące w zakresie odnowionego prawodawstwa kanonizacyjnego oraz Regulamin Kongregacji, zatwierdzony przez Papieża jedynie *ad experimentum*, na okres trzech lat⁴³. Do najważniejszych organów tej instytucji należą urzędy: kardynała prefekta, sekretarza Kongregacji, podsekretarza, kolegium relatorów, prałata teologa (promotora wiary) oraz grupa konsultorów z dziedziny nauk historycznych i teologicznych, a także zespół biegłych w naukach

⁴⁰ Normy, nr 33, a, b; 34, a, b; 35; por. DPM nr 2, 5°. Szczegóły postępowania w sprawie udowodnienia cudów zob. M i s z t a l, *Komentarz do konstytucji apostolskiej*, s. 133-142; t e n ż e, *Biegli w postępowaniu*, s. 105-135; M. M a c h a ł, *Dowód z cudów do beatyfikacji i kanonizacji w perspektywie aktualnych potrzeb Kościoła*, Lublin 1981 (maszynopis), s. 6.

⁴¹ DPM nr 3.

⁴² H. M i s z t a l, *Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych w świetle nowego prawa*, w: *Kościół i Prawo*, Lublin 1988, t. 5, s. 127-128.

⁴³ Sacra Congregazione per le Cause dei Santi, *Regolamento della Sacra Congregazione per le Cause dei Santi*, Roma 1983.

medycznych. Każdy z tych urzędów funkcjonuje w ramach ściśle określonych kompetencji i przysługujących mu zadań⁴⁴.

Udział Kongregacji w procesie obejmuje w zasadzie wszystkie jego trzy fazy, a więc zarówno fazę przygotowania, jak i studiowania oraz decydowania, czyli sądenia. Najbardziej jednak „własnymi” etapami postępowania są dla Kongregacji: faza studiowania oraz sądenia.

W czasie postępowania diecezjalnego Kongregacja poprzez sekretarza utrzymuje łączność z wszystkimi zainteresowanymi sprawą spoza Kongregacji, a zwłaszcza z biskupami prowadzącymi dochodzenie. Obowiązkiem Kongregacji jest wspieranie biskupa radą odnośnie rozpoczęcia sprawy, jak i niezbędnymi instrukcjami w trakcie samego procesu. Odnosi się to również do postulatora⁴⁵.

Po przesłaniu materiałów dochodzenia diecezjalnego, sekretariat Kongregacji je protokołuje oraz potwierdza ich nadejście specjalnym listem do biskupa, w którym podany zostaje numer protokołu, na który należy się powołać przy prowadzeniu dalszej korespondencji. Równocześnie Kongregacja dokonuje akceptacji postulatora przedstawionego przez powoda. On też od tej pory staje się pośrednikiem wszelkich informacji w sprawie⁴⁶. Regulamin Kongregacji określa również wytyczne dotyczące kolejności rozpatrywanych spraw. W zasadzie mają być one rozpatrywane według kolejności napływu do Kongregacji, z wyjątkiem pierwszeństwa dla tych wspólnot kościelnych, które nie mają jeszcze własnego świętego kanonizowanego⁴⁷.

Faza studiowania w Kongregacji rozpoczyna się od zbadania, czy w dochodzeniu diecezjalnym zostały zachowane wszystkie przepisy prawa⁴⁸. Celem tego badania jest przekonanie się, czy zachowane zostały normy z 7 II 1983 r. oraz czy przestrzegane są postanowienia dekretów Urbana VIII na temat braku kultu. W wypadku pozytywnej oceny podejmowanej na kongresie zwyczajnym, sprawa zostaje powierzona relatorowi⁴⁹. Z nim też od tej pory ma pozostawać w kontakcie postulator sprawy, który zgodnie z wymogami prawa, gdy sprawa uzyskuje zatwierdzenie przez Kongregację, powinien stale

⁴⁴ DPM nr II, 4-12 oraz *Regolamento* – 38 artykułów. Struktura i kompetencje Kongregacji zob. M i s z t a l, *Komentarz do konstytucji apostolskiej*, s. 144-150; por. A. P e t t i, *Odnowa prawodawstwa w procedurze spraw świętych*, w: *Kościół i Prawo*, Lublin 1985, t. IV, s. 231-232; S c h u l z, *Das neue Selig- u. Heiligsprechungsverfahren*, s. 105-118; t e n ż e, *Curia Romana*, w: *Digesta*, Torino 1988.

⁴⁵ DPM nr 4, 1°; DPM nr 3; zob. *Regolamento*, art. 11.

⁴⁶ *Regolamento*, art. 12.

⁴⁷ *Regolamento*, art. 13.

⁴⁸ Zob. DPM nr 13, 1° oraz *Regolamento*, art. 14.

⁴⁹ DPM nr 13, 2°; zob. *Regolamento*, art. 14.

mieszkać w Rzymie⁵⁰. Zadaniem postulatora jest wyznaczenie współpracownika dla relatora, który pod jego kierownictwem ma przygotować pozycję o życiu i cnotach sługi Bożego. Na współpracowników relatora preferowani są ci adwokaci, którzy mają aprobatę Kongregacji. Sporządzenie tej pozycji, która ma zawierać udokumentowany życiorys sługi Bożego, opis działalności, zeznania świadków na temat jego świętości (wszystkie źródła pisane i zeznania ustne powinny być ocenione krytycznie w kontekście historycznym okresu, którego dotyczą), stanowi najważniejsze zadanie na tym etapie postępowania kanonizacyjnego⁵¹.

Tak przygotowana i wydana pozycja sprawy „dawnej” zostaje poddana ocenie konsultorów historyków, którzy, w liczbie pięciu, mają wyrazić swój sąd przez głosowanie o jej walorze naukowym oraz na temat wystarczalności zgromadzonego materiału⁵². Jeżeli dyskusja nad wartością historyczną pozycji wypadnie pomyślnie oraz zostanie wydane stwierdzenie, że pozycja jest wystarczająca do wydania sądu merytorycznego, wtedy pozycję wraz z opiniami konsultorów historyków przekazuje się konsultorom teologom. Zadaniem ich wraz z promotorem wiary jest tak studiować sprawę, aby rozwiązać wszelkie kwestie sporne, jeśli takie się wyłonią. Oni też dokonują głosowania dotyczącego meritum sprawy, a więc istnienia heroicznego cnót lub męczeństwa⁵³. Po odbyciu głosowania na zebraniu kardynałów i biskupów sporządzają oni pisemną relację dla Papieża, do którego ostatecznej decyzji należy aprobaty heroicznego cnót lub męczeństwa sługi Bożego. Gdy ocena Papieża jest pozytywna, przygotowuje się odpowiedni dekret i ogłasza w jego obecności. Od tej chwili do beatyfikacji pozostaje już tylko dochodzenie w sprawie cudu⁵⁴.

Według norm Kongregacji z 1983 r. dochodzenie w diecezji na temat cudów należy dokonywać oddzielnie od dochodzenia dotyczącego cnót lub męczeństwa. Sama Konstytucja DPM mówi wprawdzie o postępowaniu przy aprobacie cudów, ale pomija kwestię wymagalności cudów do beatyfikacji i kanonizacji oraz liczby cudów, które mają być aprobowane. Regulamin Kongregacji zawiera jednak taką normę dotyczącą liczby cudów. Na skutek praktyki dyspensowania od drugiego cudu w Roku Świętym 1975, obecnie do beatyfikacji wymagana jest aprobaty przynajmniej jednego cudu oraz

⁵⁰ Normy, nr 2, b.

⁵¹ *Regolamento*, art. 15; M i s z t a l, *Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych*, s. 134; zob. S c h u l z, *Das neue Selig- u. Heiligsprechungsverfahren*, s. 121-122.

⁵² DPM nr 13, 3° oraz *Regolamento*, art. 19, par. 2 i art. 20, par. 1.

⁵³ DPM nr 13, 4° oraz *Regolamento*, art. 22 i 23.

⁵⁴ DPM nr 13, 5° oraz *Regolamento*, art. 24 i 25.

aprobata opinii cudów. Do kanonizacji natomiast niezbędne jest zatwierdzenie nowego cudu, który miał miejsce po beatyfikacji⁵⁵.

Tak szerokie zarysowanie wymogów procedury prawnej w kontekście sprawy beatyfikacji księdza Roberta Spiske wydaje się tu koniecznością, jeżeli ma ona nie tylko zostać przeprowadzona w jakiejś wyobraźalnej perspektywie czasowej, ale także zakończyć się oczekiwanym sukcesem. Bowiern od doskonałego rozeznania i zastosowania tej procedury zależy nie tylko rzeczowość i skuteczność podejmowanych badań, ale także ich tempo i szanse uwieńczenia sukcesem.

3. MATERIA POSTĘPOWANIA W SPRAWACH HISTORYCZNYCH

Normy Kongregacji wysuwają pod adresem postulatora obowiązek przeprowadzenia poszukiwań odnoszących się do życia sługi Bożego, o którego chodzi, a także opinii świętości, jak również ważności sprawy dla życia Kościoła⁵⁶.

O ile ani Benedykt XIV, ani CIC z 1917 r. nie mówili wprost o życiu sługi Bożego jako przedmiocie dowodzenia w sprawach dawnych⁵⁷, to motu proprio Piusa XI *Già da qualche tempo* uznało jednoznacznie życie sługi Bożego za przedmiot dowodzenia⁵⁸. Dlatego też Sekcja Historyczna, a później Urząd Historyczno-Hagiograficzny, w każdej ze spraw historycznych wyjaśniały niemal dzień po dniu wszystkie szczegóły życia od urodzenia sługi Bożego aż do jego śmierci. W tym celu gromadzi się odpowiednie dokumenty w pozycji historycznej⁵⁹. W razie bowiem braku dokładnych danych biograficznych sprawa nie może być przedmiotem postępowania.

Następnym, obok życia, przedmiotem dochodzenia w postępowaniu beatyfikacyjnym w sprawach dawnych, jest heroiczność cnót. One to bowiem świadczą o świętości życia kandydata na ołtarze. W praktyce Kongregacji od najdawniejszych czasów dowodzi się najpierw ogólnie, że sługa Boży

⁵⁵ *Regolamento*, art. 26, par. 1; zob. F. V e r a j a, *Commento alla nuova legislazione per le Cause dei Santi*, Roma 1983, s. 45n.

⁵⁶ *Normy*, nr 3, b.

⁵⁷ Por. B e n e d i c t i XIV, *De servorum Dei beatificatione, et beatorum canonizatione in septem volumina distributum*, Editio novissima. In typographia Aldina 1840, II 17-23 i II 1-3; CIC/1917 can. 2021 i 2022 oraz 2020 par. 6.

⁵⁸ AAS 22(1930) 87n.

⁵⁹ Materiały biograficzne zgromadzone w procesach historycznych zob. *Maria a S. Ignatio*, Sectio Historica Sacrae Rituum Congregationis (SH) nr 143, *Informatio*, s. XVIII-XXIII; *Virginia Centurione*, Officium Historico-Hagiographicum Sacrae Congregationis pro Causis Sanctorum (OH) nr 13, *Informatio*, s. V-XII.

praktykował cnoty chrześcijańskie, a następnie omawia się te cnoty szczegółowo. Najpierw cnoty teologiczne: wiarę, nadzieję i miłość względem Boga i ludzi, a później tzw. cnoty kardynalne, jak: roztropność, sprawiedliwość, wstrzemięźliwość i męstwo. Ponadto, jeżeli kandydat na ołtarze jest zakonnikiem, przedmiotem dowodzenia stają się śluby zakonne. Brane są pod uwagę również wszelkie inne cnoty szczególne, których istnienie związane jest z określonym typem duchowości służby Bożego⁶⁰. Sprawą istotną w procesie jest nie tylko stwierdzenie istnienia tych cnót w życiu służby Bożego, ale również wykazanie ich heroicznego stopnia⁶¹.

Oprócz wymienionych tu cnót teologicznych i kardynalnych, w życiu ks. Roberta Spiske występują również cnoty moralne, jak: czystość, pokora, hojność, miłość, cierpliwość, ubóstwo, posłuszeństwo. Materiału ilustrującego powyższe cnoty w życiu księdza Roberta Spiske obficie dostarcza Archiwum Postulatorskie Wrocławskich Jadwiżanek⁶². Do istoty jego świętości należy też bez wątpienia włączyć głębokie poczucie uniwersalizmu chrześcijańskiego wyrażające się wobec kwestii innych wyznań i narodowości, tak bardzo obecnej na ówczesnym Śląsku, a zwłaszcza wobec Polaków i Polski skazanej na „niebyt” pod jarzmem zaborców⁶³.

Cuda stanowią ten typ argumentacji, który potwierdza dowodzenie ludzkie oparte na postępowaniu dowodowym przeprowadzonym podczas procesu beatyfikacyjnego⁶⁴.

Najbardziej istotnym wyznacznikiem świętości osobistej ks. Roberta Spiske, jako kandydata na ołtarze, jest jego charyzmatyczne obdarowanie i urzeczywistnianie się tego charyzmatu, czyli „obdarowania”, w życiu najpierw Kościoła lokalnego, a następnie rozprzestrzenianie się go szerzej.

⁶⁰ H. M i s z t a l, *Causae historicae w postępowaniu beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym*, Lublin 1981, s. 85.

⁶¹ W sprawach historycznych, po przedstawieniu życia służby Bożego, zawsze znajduje się szczegółowy przegląd cnót. Zob. *Summarium de vita, virtutibus, signis et fama sanctitatis Servae Dei Elisabeth Annae Baley, viduae Seton fundatricis Congregationis Sororum a Caritate S. Joseph in America*, SH nr 86, s. LXV-CXXXIII.

⁶² Z obszernego Archiwum Prowincjalnego Wrocławskich Jadwiżanek (APWJ) zostało wyodrębnione, przy pomocy wybitnego specjalisty w zakresie prawa beatyfikacyjnego ks. prof. Henryka Misztala, Archiwum Postulatorskie: APWJ-A. Znaleźć w nim można całość oryginalnej dokumentacji dotyczącej księdza Roberta Spiske, jako kandydata na ołtarze. Została ona pieczołowicie zebrana i przechowana przez Siostry Jadwiżanki mimo kataklizmu II wojny światowej, który dotknął Wrocław, jako osławioną „Festung Breslau”. Dokumentacja ta sporządzona jest w języku oryginalnym, którym w zasadzie jest język niemiecki, a każdy dokument zaopatrzonej został w „metryczkę”, zarówno w języku niemieckim, jak i polskim.

⁶³ Obszerniejsze ujęcie tego zagadnienia zob. M. M a c h a ł, *Sprawa beatyfikacji Księdza Roberta Spiske (1821-1888). Studium kanoniczno-teologiczne*, Wrocław 1993, s. 107-110.

⁶⁴ S. I n d e l i c a t o, *Il processo apostolico di beatificazione*, Roma 1945, s. 162.

Wyrazem tego jest najpierw założenie przez niego już w drugim roku pracy kapłańskiej przy kościele NMP na Piasku we Wrocławiu, specjalnego stowarzyszenia panien i wdów pod nazwą „Stowarzyszenie Św. Jadwigi”⁶⁵. Ksiądz Robert Spiske podejmuje w ramach Stowarzyszenia szeroko zakrojoną akcję poszukiwania osieroconych i bezdomnych dzieci oraz ludzi ubogich i niezaradnych życiowo, a znajdujących się w wielkiej potrzebie. Początkowo dzieci te umieszczał w dobrych rodzinach katolickich, a równocześnie podejmował wysiłki w celu założenia specjalnego domu dla dzieci opuszczonych i osieroconych⁶⁶.

Zamiar ten udało mu się urzeczywistnić dopiero w 1856 r., gdy przy dawnej ulicy Hirschstrasse (dzisiaj Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego) nr 27-29 nabył nieruchomość wraz z trójpiętrowym domem i parcelą⁶⁷. Początkowo dom nosił nazwę „Conservatorium sanctae Hedwigis”, a następnie została ona zmieniona na „Dom Ratunkowy Św. Jadwigi”⁶⁸. Wkrótce Stowarzyszenie, po wielu uciążliwych staraniach, otrzymało status osoby prawnej i ks. Robert Spiske mógł w imieniu fundacji dokonywać wszelkich aktów prawnych⁶⁹.

W dniu 7 XI 1858 r. papież Pius IX przyjął bardzo serdecznie ks. Roberta Spiske na specjalnej audiencji oraz potwierdził fundację i udzielił jej swojego błogosławieństwa. Na dekrete zatwierdzającym powstanie nowego zgromadzenia żeńskiego w Kościele, papież Pius IX własnoręcznie dopisał następujące słowa: „Benedicat Deus granum sinapis, ut crescat in arborem magnam”⁷⁰.

⁶⁵ J. S w a s t e k, *Działalność i duchowość księdza pralata Roberta Spiske – Założyciela Sióstr Św. Jadwigi (Jadwiżanek)*, w: *W służbie Kościoła – 125 lat Sióstr Św. Jadwigi*, red. G. Niedziela, Wrocław 1986, s. 32; por. M. M a c h a ł, *Ksiądz Robert Spiske wrocławski kandydat na ołtarze*, Wrocław 1992, s. 12-13.

⁶⁶ Zob. Akta dotyczące istnienia i działalności Stowarzyszenia Św. Jadwigi, dostępne w języku niemieckim, w Archiwum Prowincjalnym Sióstr Jadwiżanek: APWJ-A IV/1/146-148. Skt. Hedwigis-Verein 1850-1858; APWJ-A IV/1/150. Statuten des Skt. Hedwigis Verein. Verzeichnis der Mitglieder des Hedwigisverein. Verzeichnis der Kinder (1854); APWJ-A IV/1/151. Skt. Hedwigis-Verein betrifft: erste Kapelle 15 XI 1857; APWJ-A IV/1/152. Skt. Hedwigisverein – betr. das Rettungshaus zur hl. Hedwig, Laurentiusplatz 17, dann Laurentiusstrasse, jetzt Piwna 2-4. 7 VI 1863.

⁶⁷ Zob. APWJ-A IV/4/189. Grundstück. Laurentius-Platz 16/17, jetzt Hirschstr. 27/29, 1850-1870.

⁶⁸ J. S c h w e t e r, *Geschichte der Kongregation der Schwestern von der hl. Hedwig*, Breslau 1932, s. 34; G. N i e d z i e l a, *Historia Sióstr Św. Jadwigi*, w: *W służbie Kościoła*, s. 121.

⁶⁹ APWJ-A IV/2/153. Königliche Regierung an Fürst-Bischof Dr. Förster – 9 IX 1856 oraz Bischöfliche Abschrift an Herrn Curatus Spiske der Korporationsrechte. 20 IX 1856.

⁷⁰ To zdanie papieża Piusa IX umieszczono później na frontowej ścianie nowej kaplicy zakonnej. Zob. J. W i t t i g, *Der Breslauer Domherr und sein Werk. Ein Apostel der Caritas*.

Za pozwoleniem wrocławskiego ordynariusza biskupa H. Förstera⁷¹, ks. Robert Spiske dokonał w dniu 14 VI 1859 r. pierwszych obłóczyn zakonnych. Natomiast po Mszy św. obleczone kandydatki złożyły na ręce Założycielki pierwsze w historii Zgromadzenia śluby, według następującej formuły: „Ślubuję ubóstwo, czystość i posłuszeństwo w Zgromadzeniu Sióstr Św. Jadwigi”⁷².

W postępowaniu beatyfikacyjnym istotne jest nie tylko, jaki ten charyzmat był i na czym polegał w życiu i działalności Kandydata na ołtarze, ale także to, czy on nadal istnieje i jest urzeczywistniany w życiu Instytutu⁷³.

4. ROLA BIEGŁYCH HISTORYKÓW I TEOLOGÓW

A. Biegli historycy

Ustawodawstwo Jana Pawła II, nawiązując zarówno do dekretu Piusa X *De Servis Dei* z 1913 r., jak i do ustawodawstwa Piusa XI, rozciągnęło przepisy dotyczące udziału biegłych historyków w sprawach dawnych, również na sprawy nowe. W ten sposób podkreślona została ich rola i wartość w postępowaniu kanonizacyjnym, a także umocniona została ich ranga odnośnie spraw dawnych.

Wedle nowego prawodawstwa biskup prowadzący postępowanie lub jego delegat powołuje biegłych historyków w zasadzie do każdej sprawy. Nie ma też obecnie normy określającej ich liczbę, z czego wynika, że biskup lub jego delegat przy powoływaniu biegłych historyków mają się kierować okolicznościami sprawy. Czasem może wystarczyć nawet jeden tego typu ekspert, a innym razem, gdy wymagać tego będzie obfitość materiału lub jego rozproszenie, będzie ich musiało być więcej⁷⁴.

Breslau 1921, s. 71. Odpis dekretu Stolicy Apostolskiej, zatwierdzającego Zgromadzenie – zob. APWJ-A III/1/70. Dekretabschrift des Apostolischen Stuhles betr.: Bestätigung des Ordens – 7 XI 1858; zob. również APWJ-A III/1/70a. Bitte von R. Spiske an den Apost. Stuhl um Bestätigung des frommen Institutes der Hedwigschwestern.

⁷¹ APWJ-A IV/2/154. Gründung des Ordens durch Zulassung zur Ablegung der Zeitlichen Gelübde (für 3 Jahre). 26 V 1859; zob. APWJ-A IV/2/156. Urkunde des Fürst-Bischofs Heinrich von Breslau, das die Congregation zur heiligen Hedwig nicht eine richtige Klostersgesellschaft ist im Sinne des Allgemeinen Rechtes. Seine Mitglieder legen nur einfache Gelübde ab. 26 X 1867.

⁷² Zob. *Jubiläums-Handbuch der Schwestern von der Heiligen Hedwig*, Mutterhaus Breslau 1934, s. 8-10; *Hedwigschwestern*, w: *Lexikon für Theologie und Kirche*, Freiburg 1960, t. V, kk. 53-54.

⁷³ Por. DZ nr 2.

⁷⁴ Normy z 1983 r., nr 13, 14 a, b, c.

Odnosnie do kwalifikacji biegłych historyków obowiązujące prawo stwierdza jedynie, że mają to być specjaliści „biegli w naukach historycznych i archiwistyce”⁷⁵. Niewątpliwie konieczna jest dla biegłego historyka w sprawie dawnej znajomość hagiografii, zwłaszcza epoki, w której sługa Boży żył, czy też umiejętność odróżniania dokumentów oryginalnych od falsyfikatów i kopii, co z kolei wymaga znajomości dyplomatyki i paleografii⁷⁶. W czasach współczesnych zaznacza się wzrost zapotrzebowania na znajomość psychologii, aby móc tłumaczyć pewne zjawiska mistyczne lub dawne formy ascezy. Dotyczy to również zapotrzebowania na znajomość teologii i życia wewnętrznego, aby umieć spojrzeć, np. na nadzwyczajne praktyki pokutne i ascetyczne oczyma epoki, w której sługa Boży żył⁷⁷. Odnosnie dalszych kwalifikacji biegłych można z pewnością przyjąć, opierając się na wymaganiach stawianych niegdyś członkom Komisji Historycznej, że mają to być nade wszystko ludzie, którzy szczerze zdążają do wykrycia obiektywnej prawdy, a więc bez względu na płeć, stan czy wyznanie. Nie może być biegłym historykiem z pewnością sam postulator sprawy, jego pełnomocnik czy pełniący w tym postępowaniu rolę sędziego lub rzecznika sprawiedliwości⁷⁸.

Zadaniem biegłych historyków w postępowaniu kanonizacyjnym na terenie diecezji jest: zebranie całości dokumentacji dotyczącej sprawy, włącznie z pismami nie drukowanymi sługi Bożego, opracowanie krytyczne zebranego materiału, ocena pism nie drukowanych, przygotowanie odpowiedniej relacji pisemnej oraz złożenie zeznań w charakterze świadków z urzędu⁷⁹.

B. Biegli teologowie

Jednym z zasadniczych wymogów w procesie kanonizacyjnym jest przeprowadzenie cenzury pism drukowanych sługi Bożego. Ma tego dokonać w imieniu biskupa dwóch cenzorów teologów⁸⁰, którzy po zbadaniu pism drukowanych sługi Bożego wydają opinię, czy nie ma w nich nic przeciwnego wierze i dobremu obyczajom⁸¹. Dopiero wtedy biskup może polecić zebranie pozostałych pism sługi Bożego nie wydanych drukiem oraz dołączenie

⁷⁵ M i s z t a l, *Biegli w postępowaniu*, s. 90-91.

⁷⁶ M i s z t a l, j. w., s. 93; por. t e n ż e, *Biografia w procesie beatyfikacyjnym*, „Prawo Kanoniczne”, 25(1982) nr 1-2, s. 267-279.

⁷⁷ Zob. P. M o l i n a r i, *Il problema dell'agiografia*, Estratto da: „Civiltà Cattolica”, 3(1962) vol. 2, s. 15-26.

⁷⁸ Por. H. M i s z t a l, *Drogi rozwoju postępowania kanonizacyjnego*, „Częstochowskie Studia Teologiczne”, 11(1983) 240.

⁷⁹ T e n ż e, *Biegli w postępowaniu*, s. 95.

⁸⁰ DPM nr 2, 2°; por. *Normy*, nr 13.

⁸¹ *Normy*, nr 13.

wszelkich innych dokumentów, o ile dotyczą sprawy⁸². Przedmiotem tego badania są pisma sługi Bożego, które napisał on za swojego życia, nawet wtedy, gdy zostały one spisane przez inne, ale wiarygodne osoby⁸³.

Osobą kompetentną do przeprowadzenia cenzury pism i druków jest cenzor ustanowiony zgodnie z przepisami prawa⁸⁴. Może nim być osoba posiadająca odpowiednie wykształcenie teologiczne i inne przymioty wymagane przez prawo. W praktyce są to osoby duchowne lub świeckie, specjalizujące się w dziedzinie wiedzy odpowiadającej treści dzieł oddanych do cenzury⁸⁵. W postępowaniu kanonizacyjnym mają to być osoby posiadające wybitną wiedzę teologiczną oraz odznaczające się „zdrową nauką i roztropnością”⁸⁶.

Dekret nominacyjny dla cenzorów powinien określać zakres ich opinii cenzorskiej, a więc czego winna ona dotyczyć i jakim celom służyć, oraz czas na wypełnienie zadania⁸⁷. Dla zabezpieczenia bezstronności i swobody w wyrażaniu opinii nazwiska cenzorów pism drukowanych sługi Bożego winny zostać zachowane w tajemnicy⁸⁸. Obowiązkiem cenzorów jest: zachować całkowitą bezstronność wobec poglądów naukowych sługi Bożego, uszanować poglądy przeciwne jego własnym zapatrywaniom, nie rozstrzygać o naukowych kontrowersjach, nie potępiać i nie kwalifikować dzieł pod względem doktrynalnym czy naukowym, nie wydawać osądu na temat ich walorów literackich, artystycznych, wreszcie nie oceniać poglądów politycznych, a jedynie mieć na względzie tylko naukę Kościoła o wierze i obyczajach⁸⁹.

Po dokładnym zapoznaniu się z tekstami drukowanymi wszystkich pism sługi Bożego teologowie cenzorzy sporządzają szczegółową opinię na piśmie⁹⁰. Omawiają w niej osobno wszystkie dzieła według tytułów, uwzględniając podziały na odpowiednie okresy czy fazy życia sługi Bożego. Nie powinni się oni ograniczać tylko do stwierdzenia braku błędów, ale także przedstawić krótko i lapidarnie sylwetkę duchową kandydata na ołtarze, zwłaszcza jego cnoty, duchowość i praktyki ascetyczne. Powinny się w niej również znaleźć

⁸² *Normy*, nr 14, a.

⁸³ Por. *Benedicti* XIV, II, 26, 1.

⁸⁴ Zob. KPK/1983 kan. 830.

⁸⁵ Por. *Sacra Congregatio Sancti Officii, Decretum 20 mart. 1941*, AAS 33(1941) 121.

⁸⁶ *Normy*, nr 13, 14 a; por. KPK/1983 par. 1.

⁸⁷ Por. KPK/1983 kan. 1577.

⁸⁸ *Misztal, Biegli w postępowaniu*, s. 77.

⁸⁹ KPK/1983 kan. 830 par. 2; por. *CIC/1917 can. 1393 par. 2*; zob. *C. Beruti, Institutiones Iuris Canonici*, T. 4, Taurini-Romae 1939, s. 414.

⁹⁰ *Normy*, nr 31, a.

elementy, które pomogą biskupowi w podjęciu decyzji, co do dalszych losów sprawy kanonizacyjnej⁹¹.

Struktura przedstawionego tu zarysu zagadnienia beatyfikacji księdza Roberta Spiske nie jest przypadkowa. Uwzględniła ona w sposób celowy najpierw wymogi natury proceduralnej, aby dopiero na tym tle podejmować konfrontację szczegółowego stanu badań i ich zaawansowania w powyższej sprawie. W ten bowiem sposób zarysowuje się dopiero pełna wizja i perspektywa całego przedsięwzięcia w życiu Kościoła lokalnego. Łatwiej jest również wtedy uporządkować całość tych badań oraz uchronić je przed niepotrzebną stratą czasu a także i kosztów.

5. AKTUALNOŚĆ I TRUDNOŚCI W SPRAWIE

Aktualność sprawy, to innymi słowy znaczenie sprawy dla Kościoła. Chodzi tu o korzyści duchowe, jakie może przynieść dana beatyfikacja dla ludu Bożego – zarówno w wymiarze lokalnym, jak i powszechnym – przez utwierdzenie wiary, zachętę do praktykowania określonych cnót, pobudzenie do apostołstwa⁹². Dlatego też aktualne ustawodawstwo zobowiązuje postulatora, aby dostarczył biskupowi „informacje na temat powodów, które wydają się przemawiać za prowadzeniem sprawy kanonizacyjnej”⁹³. Ponadto, jak była o tym mowa już wcześniej, sam biskup zamierzający rozpocząć sprawę beatyfikacyjną, powinien również uprzednio „zasięgnąć opinii Konferencji Episkopatu, przynajmniej regionalnej, czy słuszne jest rozpoczynanie sprawy”⁹⁴.

Odnosząc to kryterium do księdza Roberta Spiske, jako kandydata na ołtarze, można stwierdzić ponad wszelką wątpliwość, iż znajduje tu ono swoje spełnienie. W osobie kandydata na ołtarze, współczesny chrześcijanin może uzyskać wspaniały wzór wiary żywej i przenikniętej duchem apostołskim na rzecz najbiedniejszych i wobec biedy bezbronnych, tj. dzieci i młodzieży. Jest on uosobieniem ideałów kapłańskich i talentów pomnażanych w służbie Ewangelii. Szkoda tylko, że wielu nam dzisiaj współczesnych stara tego się jakby nie zauważać, albo świadomie to ignorować.

Jednym jeszcze i z pewnością nieobojętnym dla współczesności kryterium określającym aktualność tej sprawy beatyfikacyjnej jest pochodzenie i naro-

⁹¹ M i s z t a l, *Biegli w postępowaniu*, s. 79-80.

⁹² Por. R. B a r, H. M i s z t a l, *Postępowanie kanonizacyjne*, Warszawa 1985, s. 78.

⁹³ DPM nr 2, 1°.

⁹⁴ *Normy*, nr 11, a. Por. H. M i s z t a l, *Kanonizacja równoznaczna*, „Prawo Kanoniczne”, 21(1978) nr 3-4, s. 189-216.

dowość księdza Roberta Spiske, która czyni go jakby zwornikiem naszego geograficznego sąsiedztwa: polsko-czesko-niemieckiego. Nie można bowiem nie uwzględnić tego, iż jego ojciec był z pochodzenia Czechem, matka Niemką, a Polska aktualnym dziedzicem i spadkobiercą jego spuścizny duchowej oraz inicjatorem tej sprawy beatyfikacyjnej. Warto może w tym miejscu i czasie historii przypomnieć raz jeszcze słowa biskupów zawarte w słynnym „Liście milenijnym” do biskupów niemieckich z 1965 r., iż najtrwalsze pomosty między narodami mogą budować jedynie ludzie święci i błogosławieni, gdyż tylko oni są w tym autentycznie bezinteresowni, tzn. „mają szczerą intencję i czyste serce”. W tym też kontekście wspomniano tam Świętą zarówno dla Polaków, jak i Niemców – Św. Jadwigę z Trzebnicy. Również ksiądz Robert Spiske może okazać się tak bardzo oczekiwanym współcześnie, orędownikiem i apostołem pojednania polsko-niemieckiego.

„Trudności w sprawie”, to wszelkiego rodzaju okoliczności pojawiające się w perspektywie prowadzenia sprawy kanonizacyjnej, które mogą ją utrudniać lub nawet uniemożliwiać. Mogą to być trudności natury historycznej, brak wystarczającej dokumentacji, czy problemy z jej identyfikowaniem i uporządkowaniem. Postacie wielu wybitnych świętych były i są często kontrowersyjne dla współczesnego świata. Zdziwienie, a nawet zgorzelenie może nieraz budzić dzisiaj rodzaj stosowanej przez nich ascezy czy pokuty, a innym razem dadzą o sobie znać jakieś konflikty czy spory. We wszystkich tych okolicznościach niezbędne jest dotarcie do odpowiedniej dokumentacji historycznej, która by pozwoliła na wyczerpujące wyjaśnienie i ocenę kontrowersyjnych faktów.

Wszystkie te kwestie, które zostały w tym przedłożeniu w sposób mniej czy bardziej obszerny przedstawione, muszą zostać nie tylko zauważone, ale i wnikliwie rozpatrzone w odniesieniu do księdza Roberta Spiske, jako kandydata na ołtarze. A ponieważ stan prac i studiów związanych z tą postacią znajduje się wciąż w fazie wstępnej, dlatego tym bardziej trudno jest jeszcze dzisiaj ocenić wymiar czasowy i szanse pozytywnego zakończenia całego przedsięwzięcia.